

درس یکم: مبانی تحلیل متن

۱ - بیت (صبر بر جور فلک کن تا بر آبی رو سفید) دانه چون در آسیا افتد تحمل بابدش) با همهٔ گزینه‌ها به جز ..... قرابت معنایی دارد.

۱) گرت چو نوح نبی صبر هست در غم طوفان	۲) ای دل اندر بند زلفش از پریشانی منال
۳) آتشی کردی و گفתי صبر کن	۴) بر بند لب و تن زن چون غنچه و چون سوسن
بلا بگردد و کام هزارساله بر آید	مرغ زیرک چون به دام افتد تحمل بابدش
من ندانم صبر کردن در تنور	رو صبر کن از گفتن چون صبر کلید آمد

۲ - ویژگی سبکی کدام عبارت، در برابر آن نادرست است؟

- ۱) هر که دست از جان بشوید، هر چه در دل دارد بگوید. (کنایه در جملهٔ نخست)
- ۲) ترسیدم از بیم گزند خویش آهنگ هلاک من کنند، پس قول حکما را به کار بستم. («آهنگ» در معنای «قصد و اراده» است.)
- ۳) به خاطر داشتم چون به درخت گل برسم دامنی پر کنم هدیهٔ اصحاب را. (استفاده از «را» در معنای حرف اضافه)
- ۴) اگر نان از بهر جمعیت خاطر می‌ستاند حلال است و اگر جمع از بهر نان می‌نشیند حرام. (سجع متوازی)

۳ - در تحلیل شعر زیر کدام گزینه نادرست است؟

۱) وجود واژگان کهن	۲) وجود آرایه‌های جناس و کنایه	۳) نکوهش دشمن‌ستیزی	۴) حذف فعل به قرینهٔ معنوی
«یکی گفت با صوفی‌ای در صفا بگفتا: خموش، ای برادر، بخفت کسانی که پیغام دشمن برند کسی قول دشمن نیارد به دوست نیارست دشمن جفا گفتنم»	ندانی فلانت چه گفت از قفا ندانسته بهتر که دشمن چه گفت ز دشمن همانا که دشمن ترند جز آن کس که در دشمنی یار اوست چنان کز شنیدن بلرزد تنم»		

۴ - با توجه به حکایت زیر کدام گزینه نادرست است؟

«جوانی چست، لطیف، خندان و شیرین‌زبان در حلقهٔ عشرت ما بود که در دلش از هیچ نوعی غم نیامدی و لب از خنده فراهم. روزگاری برآمد که اتفاق ملاقات نیوفتاد، بعد از آن دیدمش زن خواسته و فرزندان خاسته و بیخ نشاطش بریده و گل هوس پژمرده. پرسیدمش چگونه‌ای و چه حالت است؟ گفت: تا کودکان بیاوردم دگر کودکی نکردم.»

۱) جملات کوتاه هستند و متن فاقد توصیف است.	۲) حذف فعل در چند جمله وجود دارد.
۳) نویسنده از آرایه‌هایی چون تشبیه، استعاره و سجع بهره برده است.	۴) ابیات، در قالب مثنوی سروده شده‌اند.
چون پیر شدی ز کودکی دست بدار طرب نوجوان ز پیر مجوی	بازی و ظرافت به جوانان بگذار که دگر ناید آب رفته به جوی،

۵ - کدام ویژگی سبکی در ابیات زیر مشاهده نمی‌شود؟

۱) استفاده از جمله‌های ساده و کوتاه	۲) کاربرد آرایه‌های تضاد و جناس	۳) کاربرد واژگان کهن فارسی	۴) استفاده از نوع ادبی حماسی
«ابلهی دید اشتری به چرا گفت اشتر که اندرین پیکار در کژی‌ام مکن به عیب نگاه نقشم از مصلحت چنان آمد هست شایسته گرچت آمد خشم»	گفت نقشت همه کز است چرا؟ عیب نقاش می‌کنی هس دار؟ تو ز من راه راست رفتن خواه از کژی راستی کمان آمد طاق ابرو برای جفتی چشم»		

درس دوم: سازه‌ها و عوامل تأثیرگذار در شعر فارسی

۶- درباره تأثیر وزن در شعر، می‌توان گفت پس از ..... که اساسی‌ترین عامل پیدایش شعر است، مهم‌ترین و مؤثرترین عامل ..... است.

- ۱) وزن - عاطفه   ۲) لحن - وزن   ۳) وزن - لحن   ۴) عاطفه - وزن

۷- در کدام بیت مفهوم بیت با آهنگ کلام متناسب نیست؟

- ۱) در جهان هیچ سینه بی‌غم نیست
 ۲) آن کشته‌ایم که اثر نوحه‌های خویش
 ۳) سروی برآستی چو تو از بوستان نخاست
 ۴) یاقوت روان‌بخش تو تا قوت روانست
- غمگساری ز کیمیا کم نیست
 صد بار جامه در بر قاتل شکافتیم
 برخاستی و نیش غم در جگر نشست
 چشم ز غمت چشمه یاقوت روانست

۸- وزن کدام گزینه طرب‌انگیز است؟

- ۱) چون برف را به روی لطیف تو نسبتی است
 ۲) گرچه از باغ تو یک گل نشکفته است هنوز
 ۳) دایره بنمای به انگشت دست
 ۴) پیوسته است سلسله خاکیان به هم
- ای جان عاشقان منم از عاشقان برف
 مژه‌ای نیست که خار سر دیوار تو نیست
 تا به تو بخشیده شود هرچه هست
 بر هر زمین که سایه کنی یاد کن مرا

۹- با توجه به عوامل تأثیرگذار در شعر فارسی، کدام مورد درست است؟

- ۱) وزن در شعر، جزء طبیعت شعر نیست و جنبه تزئینی دارد.
 ۲) در اشعار حماسی، وزن و آهنگ کوبنده و بلند، بار حماسی شعر را غنی‌تر می‌کند.
 ۳) توجه به فضای عاطفی و آهنگ متن، سبب کشف لحن می‌شود.
 ۴) برای نشان دادن عواطف می‌توان از وزن چشم پوشید.

۱۰- لحن کدام بیت متفاوت است؟

- ۱) سپاهی که از کوه تا کوه مرد
 ۲) همه بر سپرها نبشتند نام
 ۳) چو رَد می‌نگردد خدنگ قضا
 ۴) یکی بر خروشید چون پیل مست
- سپر در سپر ساخته سرخ و زرد
 بجوشید شمشیرها در نیام
 سپر نیست مر بنده را جز قضا
 سپر بر سر آورد و بنمود دست

درس سوم: واج‌آرایی، واژه‌آرایی

۱۱- در کدام گزینه آرایه واج‌آرایی صامت‌ها کاملاً مشهود است؟

- ۱) تو با من به بیداد کوشی همی   ۲) ای مرغ سحر عشق ز پروانه بیاموز   ۳) اندر طلب طعمه پر و بال بیاراست   ۴) مرا مادرم نام مرگ تو کرد

۱۲- در کدام گزینه آرایه‌های بیت زیر به درستی بیان شده است؟

- «گو بهار دل و جان باش و خزان باش ار نه
 ای بسا باغ و بهاران که خزان من و توست»
- ۱) واج‌آرایی، استعاره، تلمیح   ۲) واژه‌آرایی، کنایه، تلمیح   ۳) تشبیه، واژه‌آرایی، واج‌آرایی   ۴) جناس، تشبیه، تشخیص

۱۳- ترتیب بیت‌های زیر بر پایه دارا بودن آرایه‌های «واج‌آرایی، تشبیه، کنایه و واژه‌آرایی» کدام است؟

- الف) تو آبی و من جویم جز وصل تو کی جویم
 ب) همیشه باد جهانش به کام وز سر صدق
 پ) در همه دیر مغان نیست چو من شیدایی
 ت) کشتی باده بیاور که مرا بی‌رخ دوست
- رونق نبود جو را تا آب بنگشایی
 کمر به بندگی‌اش بسته چرخ مینایی
 خرقه جایی گرو باده و دفتر جایی
 گشته هر گوشه چشم از غم دل، دریایی
- ۱) پ، ب، ت، الف   ۲) ب، الف، پ، ت   ۳) الف، ت، ب، پ   ۴) پ، الف، ب، ت

۱۴ - کدام گزینه دربارهٔ بیت زیر درست است؟

- «گلایه‌ای نکنی بغض خویش را بخوری»
- ۱ آهنگ بیت، تند و ضربی است و با مضمون هم‌سو نیست.
- ۲ وجود آرایه‌های ادبی فراوان، لحن بیت را غمناک‌تر کرده است.
- ۳ فاقد آرایهٔ تکرار است.
- ۴ تکرار اوج صامت، نقش بارزی در فضای کلی شعر دارد.

۱۵ - آرایه‌های برابر همهٔ بیت‌ها درست است به‌جز گزینهٔ .....

- ۱ کاووس کیانی که کی اش نام نهادند
- ۲ فلک حکایت خواب دیدهٔ فرهاد
- ۳ نماز شام به بام ار کسی نگاه کند
- ۴ چند شب‌ها به غم روی تو روز آوردم
- کی بود، کجا بود کی اش نام نهادند (واج آرایه - جناس تام)
- به لعل بر کمر کوهسار بنویسید (تلمیح - استعاره)
- دو ابروان تو گوید مگر هلالست این (تشبیه - جناس ناقص)
- که تو یک روز نرسیده و نواخته‌ای (واژه آرایه - استعاره)

درس چهارم: تاریخ ادبیات پیش از اسلام و قرن‌های اولیه هجری

۱۶ - منطقهٔ رواج فارسی دری نخست در ..... و ..... ایران بود.

- ۱ مشرق و شمال شرقی
- ۲ مرکز و غرب
- ۳ دربار ساسانیان و سامانیان
- ۴ دولت‌های پس از دورهٔ طاهریان و صفاریان

۱۷ - همهٔ گزینه‌ها دربارهٔ سه قرن اول هجری و قرن‌های چهارم و پنجم نادرست است، به‌جز گزینهٔ .....

- ۱ بعد از صفاریان، دولت‌های سامانی، آل‌بویه و حکومت‌های کوچک دیگری پدید آمدند و زبان فارسی دری، این امکان را یافت تا به‌عنوان زبان رسمی شناخته شود و در فضای ادبی، سیاسی و علمی رشد یابد.
- ۲ امرای سامانی با تأکید بر ضرورت تألیف به زبان فارسی دری و گردآوری تاریخ و روایات گذشتهٔ سامانی در برابر خلافت بغداد به هویت مستقل دست یافتند.
- ۳ قرن چهارم دورهٔ طلایی همراه با شکوفایی روح ایرانی بود که با دانشمندان بزرگی چون محمدبن زکریای رازی آغاز شد و با شاعر بی‌نظیری مانند فردوسی پایان یافت.
- ۴ در قرن چهارم و اوایل قرن پنجم بسیاری از اصطلاحات علمی، ادبی، دینی و سیاسی جدید از راه ترجمهٔ متون غربی وارد فارسی دری می‌شود.

۱۸ - به ترتیب، چه دوره‌ای مهم‌ترین دورهٔ تمدن اسلامی ایران به‌شمار می‌رود و این درخشش به چه علت به تیرگی گرایید؟

- ۱ قرن سوم و نیمهٔ اول قرن چهارم، شکست ساسانیان از ترکان آل افراسیاب
- ۲ قرن چهارم و نیمهٔ اول قرن پنجم، شکست ترکان آل افراسیاب از سامانیان
- ۳ قرن چهارم و نیمهٔ اول قرن پنجم، شکست سامانیان از ترکان آل افراسیاب
- ۴ قرن سوم و نیمهٔ اول قرن چهارم، شکست سامانیان از سبکتگین

۱۹ - جاهای خالی عبارات زیر را کدام گزینه کامل می‌کند؟

«در زمان سامانیان، ..... عمده‌ترین مرکز فرهنگی به‌شمار می‌آمد و بسیاری از دانشمندانی که در این شهر می‌زیستند، آثار ارزنده‌ای به پارسی و عربی، در قلمرو فرهنگ اسلامی پدید آوردند. این درخشش با شکست سامانیان از ..... به تیرگی گرایید و ..... ابتدا به دست سبکتگین و بعد پسرش ..... افتاد و سلسلهٔ غزنوی در سال ..... هجری در شهر غزنه تشکیل شد.»

- ۱ خراسان - ترکان آل افراسیاب - بخارا - محمود - ۳۵۱
- ۲ بخارا - ترکان مغول - خراسان - مسعود - ۴۵۱
- ۳ بخارا - ترکان آل افراسیاب - خراسان - محمود - ۳۵۱
- ۴ خراسان - ترکان مغول - ماوراءالنهر - مسعود - ۴۵۱

۲۰ - کدام‌یک از عبارات زیر دربارهٔ «فارسی دری» به‌تمامی نادرست است؟

- (الف) ادبیات فارسی دری هم به مفهوم واقعی خود، تقریباً هم‌زمان با دولت صفاریان پدید آمد.
- (ب) دری زبان درباری ساسانیان، زبان محاوره و مکاتبهٔ مقامات دولتی بوده است.
- (پ) قبل از ورود اسلام به ایران، زبان فارسی، به مرحلهٔ جدیدی گام نهاد که بدان «فارسی دری» گفته می‌شود.
- (ت) این زبان نخستین صورت زبان ادبی فارسی میانه در برابر نفوذ عناصر زبان عربی بود.
- (ث) منطقهٔ رواج فارسی دری، نخست در مشرق و شمال شرقی ایران بود.

- ۱ الف، پ، ب، ث
- ۲ ب، ث
- ۳ پ، ث
- ۴ ب، ت

درس پنجم: هماهنگی پاره‌های کلام

۲۱- کدام ابیات الگوی هجایی یکسان دارند؟

- (الف) چون گلی در باغ پیراهن دریدم در غمت
(ب) دلی چون شمع می‌باید که بر جانم ببخشاید
(ج) غیور است آن شه خوبان و غیر اینجا نمی‌گنجد
(د) گفتم گره نگشودم زان طره تا من بوده‌ام
- ① د - ج   ② ب - ج   ③ الف - ب   ④ ج - الف

۲۲- در بیت زیر، به ترتیب چند هجای کوتاه و چند هجای بلند وجود دارد؟

«به خدا اگر بمیرم که دل از تو برنگیرم
برو ای طیبم از سر که دوا نمی‌پذیرم»

- ① شانزده، شانزده   ② پانزده، هفده   ③ هفده، پانزده   ④ چهارده، چهارده

۲۳- کدام مصراع‌ها به لحاظ داشتن هجاهای کوتاه مانند هم هستند؟

- (الف) سرفرازم کن شبی از وصل خود ای نازنین
(ب) تا دهن بسته‌ام از نوش لبان می‌برم آزار
(ج) ای شمع رقصان با نسیم آتش مزن پروانه را
(د) بار دیگر گر فرود آرد سری با ما جوانی
(ه) شب همه بی تو کار من شکوه به ماه کرد نست

- ① «الف - ج - د»   ② «ج - د - ه»   ③ «ب - د - الف»   ④ «الف - ب - ج»

۲۴- در کدام گزینه واج‌های «و - ی - ه» همگی صامت هستند؟

- ① بوریا - یوسف - عیاش - چاه   ② دوا - سینی - مایل - سوره
③ سوسن - واحد - دود - میوه   ④ واگرا - یاس - ایوان - ماه

۲۵- همهٔ بیت‌ها از تکرار چهار بار (U - -) تشکیل شده به جز: .....

- ① بار دیگر گر فرود آرد سری با ما جوانی
داستان‌ها دارم از بیداد پیری با جوانی
② بر من ای صاحب‌دلان رحمی که از غم‌های عشق
تا جدا افتاده‌ام از دل جدا افتاده‌ام
③ وه چه پیکی هم پیام آورده از یارم خدایا
یار باقی وانکه می‌آرد پیام یار باقی
④ گر به بدنامی بر آید نام ما ننگی نباشد
زانکه بدنامی درین ره نیست الا نیک‌نامی

درس ششم: سجع و انواع آن

۲۶- واژه‌های کدام گزینه همگی سجع متوازی دارند؟

- ① نهان - جهان - روان - زبان   ② دام - کام - جام - مدام
③ خنده - زنده - برده - رند   ④ عاقل - عاشق - صادق - شایق

۲۷- در بیت کدام گزینه «سجع» دیده نمی‌شود؟

- ① بیا تا گل برافشانیم و می در ساغر اندازیم
فلک را سقف بشکافیم و طرحی نو در اندازیم
② صبا خاک وجود ما بدان عالیجناب انداز
بود کان شاه خوبان را نظر بر منظر اندازیم
③ پشمینه‌پوش تندخو از عشق نشینده است بو
از مستی‌اش رمزی بگو تا ترک هشیاری کند
④ مرا به رندی و عشق آن فضول عیب کند
که اعتراض بر اسرار علم غیب کند

۲۸- ارزش موسیقایی سجع کدام گزینه بیش تر است؟

- ۱) درویش ضعیف حال را در خشکسالی میرس که چونی آلا به شرط آنکه مرهم ریشش بنهی و معلومی پیشش.
- ۲) معصیت از هر که در وجود آید ناپسندیده تر است و از علما ناخوب تر که علم سلاح جنگ شیطان است.
- ۳) جان در حمایت یک دم است و دنیا وجودی میان دو عدم، دین به دنیا فروشان خرنند.
- ۴) رحم آوردن بر بدان ستم است بر نیکان و عفو کردن از ظالمان جور است بر درویشان.

۲۹- آرایه های بیت زیر در کدام گزینه، دیده می شود؟

«اگر عاقل بود داند که مجنون صبر نتواند شتر جایی بخواباند که لیلی را بود منزل»

- ۱) موازنه، تکرار، تشبیه، واج آرایبی ۲) سجع، کنایه، تلمیح، تضاد ۳) تناسب، کنایه، تضمین، جناس ۴) جناس، تضاد، تشخیص، موازنه

۳۰- ترتیب آرایه های «سجع، جناس، واژه آرایبی و ترصیع» در کدام گزینه درست است؟

الف) چون قامت تو نیست سهی سرو خرامان	چون چهره تو نیست گل لعل به بر بر
ب) بلای عشق تو نگذاشت پارسا در پارس	یکی منم که ندانم نماز چون بستم
ج) ای روح بخش بی بدل وی لذت علم و عمل	باقی بهانه است و دغل کاین علت آمد آن دوا
د) ز باد کوی او در دم دل رنجور جان یابد	ز یاد روی او هر دم دل مهجور جان بیند
- ۱) د - ب - الف - ج   ۲) ج - ب - الف - د   ۳) ج - الف - ب - د   ۴) د - الف - ب - ج

درس هفتم: سبک و سبک شناسی (سبک خراسانی)

۳۱- ابیات زیر، با کدام بیت قرابت مفهومی دارد؟

«آب جیحون از نشاط روی دوست ای بخارا شاد باش و دیر زی	خنگ ما را تا میان آید همی میر زی تو شادمان آید همی
۱) این وطن مصر و عراق و شام نیست	این وطن جایی است کاو را نام نیست
۲) هوای کوی تو از سر نمی رود بیرون	غریب را دل سرگشته با وطن باشد
۳) سعدیا حب وطن گرچه حدیثی است درست	نتوان مرد به سختی که من اینجا زادم
۴) در بحر، هر که ساخت وطن چون حباب، اسیر!	در دسر خرابه ساحل چه می کند

۳۲- با توجه به تحلیل ابیات زیر کدام گزینه نادرست است؟

«نه پیوسته رز خوشه تر دهد برون آید از زیر ابر آفتاب	گهی برگ ریزد گهی بر دهد به تدریج و اخگر بمیرد در آب
ز ظلمت مترس ای پسندیده دوست نه گیتی پس از جنبش آرام یافت؟	که ممکن بود کاب حیوان در اوست نه سعدی سفر کرد تا کام یافت؟
دل از بی مرادی به فکرت مسوز	شب آبستن است ای برادر به روز،

- ۱) در بیت آغازین آرایه های «واج آرایبی» و «جناس» به کار رفته است.
- ۲) در بیت پایانی آرایه های «تضاد» و «جناس» زینت بخش کلام سعدی شده است.
- ۳) واژه «اخگر» از کاربردهای کهن زبان است و «بمیرد» در معنای امروزی به کار نرفته است.
- ۴) پیام محوری شعر صورت سؤال، «تأکید بر آمدن آسانی پس از دشواری» است.

۳۳- کدام یک از گزینه های زیر از ویژگی های سبکی نثر دوره سامانی نیست؟

- ۱) کوتاهی جملات و بهره گیری کمتر از لغات عربی
- ۲) ایجاز و اختصار در لفظ و معنا
- ۳) تمثیل و استشهاد به آیات و احادیث و اشعار
- ۴) تکرار فعل یا اسم به حکم ضرورت معنی

۳۴ - کدام گزینه به ترتیب برای جاهای خالی مناسب است؟

«بر بنیاد تقسیم‌بندی بهار، دوره ..... از تاریخ ۴۵۰ آغاز شد و تا تاریخ ۵۵۰ هجری قمری ادامه داشت و دوره سبک هندی از قرن ..... تا ..... بود.»

- ۱) سامانی / یازدهم / سیزدهم
 ۲) بازگشت ادبی / قرن هشتم / دهم
 ۳) سبک عراقی / قرن هشتم / دهم
 ۴) غزنوی و سلجوقی اول / دهم / سیزدهم

۳۵ - در کدام گزینه هر دو اثر به نثر دوره غزنوی و سلجوقی مربوط می‌شود؟

- ۱) ترجمه تفسیر طبری - تاریخ بیهقی
 ۲) سیاست‌نامه - کشف‌المحجوب
 ۳) شاهنامه منثور ابومنصوری - سفرنامه ناصر خسرو
 ۴) قابوس‌نامه - تاریخ بلعمی

درس هشتم: وزن شعر فارسی

۳۶ - تعداد هجای کشیده کدام بیت نادرست است؟

- ۱) گر من از دوست بنالم نفسم صادق نیست
 ۲) اول نظر ز دست برفتم عنان عقل
 ۳) خنک آن درد که یارم به عیادت به سر آید
 ۴) خلق را بر ناله من رحمت آمد چند بار
 ۱) خبر از دوست ندارد که ز خود باخبر است (۴ مورد)
 ۲) وان را که عقل رفت چه داند صواب را (۵ مورد)
 ۳) دردمندان به چنین درد نخواهند دوا را (۵ مورد)
 ۴) خود نگویی چند نالد سعدی مسکین من (۴ مورد)

۳۷ - با توجه به وزن ابیات زیر، کدام واژه‌ها به ترتیب می‌توانند جاهای خالی را پر کنند؟

- «هزارم ..... می‌باشد که می‌گویم نهران دارم لیم با هم نمی‌آید چو غنچه روز .....
 ..... با کسی دارم کزو با خود نمی‌آیم چو ..... کز نشاط گل فراغ از آشیان دارد»
 ۱) راز، پذیرفتن، حمایت، گنجشکی ۲) درد، بشکفتن، محبت، بلبل ۳) رنج، پژمردن، دوستی، عاشق ۴) زجر، بنهفتن، سلامی، پروانه

۳۸ - تقطیع هجایی مقابل کدام مصراع صحیح است؟

- ۱) صادق آمد گفت او وز ماه دور افتاده‌ام: -U - - - U - - - U - - -
 ۲) پیش آر نوشانوش را از بیخ برکن هوش را: -U - - - U - - - U - - -
 ۳) منشین با دو سه ابله که بمانی به چنین ره: UU - - UU - - UU - - UU - -
 ۴) بگیرم ادب را ببندم دو لب را: -U - - -U - - -U - - -U - - -

۳۹ - تقطیع هجایی مصراع اول بیت زیر به چه شکل است؟

- مرغ دلم همچو باد گرد دو عالم بگشت هر چه نه از عشق بود از همه بیزار شد
 ۱) -U - U - - - -U - U - -
 ۲) - - UU - - UU - - UU - - U
 ۳) - - U - - - -U - - UU - - - U
 ۴) -U - - UU - -U - - UU -

۴۰ - خط عروضی کدام گزینه نادرست است؟

- ۱) گواهی امین است بر درد من ← گ و ا هی ء مین آست بر درد من
 ۲) ز دریای عمان برآمد کسی ← ز دریای عم مان ب را مد کسی
 ۳) تو کی بشنوی ناله دادخواه ← ت کی بش وی نالی داد خاه
 ۴) که بودش نگینی بر انگشتری ← ک بودش نی گی نی ب رن گش ت ری

درس نهم: موازنه و ترصیع

۴۱ - در کدام گزینه آرایه «ترصیع» دیده می‌شود؟

- ① راه وصل تو راه پرآسیب / درد عشق تو درد بی‌درمان
 ② هم عقل دویده در رکابت / هم شرع خزیده در پناحت
 ③ خنده به غمخواری لب کشاند / زهره به خنیاگری شب نشانند
 ④ سیرت تو خزانه الطاف / نعمت تو نشانه آمال

۴۲ - در چند بیت زیر آرایه «ترصیع» وجود دارد؟

- الف) هشت خلدش یک ستانه بیش نیست / هفت دوزخ یک زبانه بیش نیست
 ب) باده نوشین به صفا خواست کرد / وعده نوشین به وفا راست کرد
 پ) لیلی سمن خزان ندیده / مجنون چمن خزان رسیده
 ت) از باد صبا دم تو جوید / با خاک زمین غم تو گوید
 ث) در پناه اوست موجودی که هست / وز رضای اوست مقصودی که هست

- ① سه   ② چهار   ③ یک   ④ دو

۴۳ - در کدام بیت «موازنه» به کار نرفته است؟

- ① هر که چون ماهی نباشد جوید او پایان آب / هر که او ماهی بود کی فکرت پایان کند
 ② به بازاری گذر کردم که زر، نقشی است از خاکش / به گلزاری قدم خوردم که گل عکسی است از خارش
 ③ ز رشک قامت او ناله خاست از دل سرو / ز شرم عارض او هاله بست بر رخ ماه
 ④ چشمه چشم من از سرو قدت یافته آب / رشته جان من از شمع رخت یافته تاب

۴۴ - به ترتیب در چند بیت موازنه و در چند بیت ترصیع داریم؟

- الف) بشر ماورای جلالش نیافت / بصر منتهای جمالش نیافت
 ب) خالق و رازق زمین و زمان / حافظ و ناصر مکین و مکان
 ج) راه وصل تو راه پرآسیب / درد عشق تو درد بی‌درمان
 د) جفا پل بود بر عاشق شکستی / وفا گل بود بر دشمن فشاندی
 ه) عالم همه عابدند و معبود یکی است / دنیا همه ساجدند و مسجود یکی است

- ① دو - سه   ② یک - چهار   ③ چهار - یک   ④ سه - دو

درس دهم: زبان و ادبیات فارسی در سده‌های پنجم و ششم و ویژگی‌های

سبکی آن

۴۵ - موضوع قابل توجه در شعر نیمه دوم قرن ششم، علاقه‌مندی شاعران به سرودن غزل‌های لطیف و زیباست. .... و هم‌سبکان او در آوردن مضامین دقیق در غزل بسیار کوشیدند. تحوّل که ..... و ..... در غزل ایجاد کردند، باعث شد که در قرن ..... شاعران بزرگی در غزل ظهور کنند.

- ① نظامی، سنایی، انوری، هفتم   ② انوری، ناصر خسرو، سنایی، هشتم   ③ انوری، سنایی، انوری، هفتم   ④ نظامی، ناصر خسرو، سنایی، هشتم

- ۴۶ - هر دو مورد کدام گزینه درباره‌ی شعر فارسی در سده‌های پنجم و ششم اشتباه است؟
 الف) شاعران معروف آذربایجان در سبک شعر فارسی تحولی ایجاد نکردند و سبک را متمایز نساختند.
 ب) نشر زبان فارسی در هندوستان و آسیای صغیر
 ج) سبک شعر این دوره مقدمه‌ی ظهور سبک عراقی در شعر فارسی شد.
 د) تحولی که سنایی و عطار در غزل ایجاد کردند، باعث شد که در قرن هفتم شاعران بزرگی در غزل ظهور کنند.
 هـ) سخن شاعرانی چون ناصر خسرو یادآور سروده‌های سخنوران قرن چهارم است.

۱) الف - هـ   ۲) ب - ج   ۳) الف - د   ۴) ج - هـ

۴۷ - عبارت کدام گزینه در زمره‌ی نثر مصنوع به شمار می‌آید؟

- ۱) این رهبت (ترس) عیش مرد ببرد و او را از خلق ببرد و در جهان از جهان جدا کند.
 ۲) اگر به کسر خوانی بدایت کار اوست و اگر به فتح خوانی نهایت کار اوست.
 ۳) کسی از متعلقان منش برحسب واقعه مطلع گردانید که فلان نیت جزم کرده است که بقیت عمر معتکف نشیند.
 ۴) در دل‌های ما جز تخم محبت خود مکار و بر تن و جان‌های ما جز الطاف و مرحمت خود منگار.

۴۸ - در کدام گزینه نوع نثر متفاوت است؟

- ۱) در بلاها باز است و انواع آفت به من محیط و راه مخوف، با این همه دل از خود نشاید برد.
 ۲) ای احدی که در ذات و صفات بی‌همتایی و ای خالقی که راهنمایی و ای قادری که خدایی را سزایی.
 ۳) تلخ را چه سود اگرش آب خوش در جوار است و خار را چه حال از آن که بوی گل در کنار است.
 ۴) این دنیا هم‌چون خنده‌ی دیوانگان است و گریه‌ی مستان! دیوانه بی‌شادی خندد و مست بی‌اندوه گرید.

۴۹ - کدام گزینه درباره‌ی شعر فارسی در قرن پنجم و ششم مصداق ندارد؟

- الف) رویداد مهم این دوره، نشر و گسترش زبان فارسی در هندوستان و آسیای صغیر، نواحی شرقی و غربی بیرون از ایران بود.
 ب) انوری و هم‌سبکان او در آوردن مضامین دقیق در غزل بسیار کوشیدند.
 پ) حکمت و دانش و اندیشه‌های دینی در شعر این دوره، تأثیری عمیق بخشید.
 ت) ناصر خسرو از شاعران آغاز این دوره، به سبب پایبندی به اعتقادات خاص دینی از دربارها کناره می‌گرفت.
 ث) از ویژگی‌های شعر این دوره، تأثیرگذاری برخی از شاعران بر ادبیات عرب و مضامین شعری آن است.

۱) الف، پ   ۲) ب، ت   ۳) ث، الف   ۴) ت، پ

درس یازدهم: قافیه

۵۰ - در کدام بیت «قاعده‌ی قافیه» متفاوت است؟

- ۱) خوش آن که حلقه‌های سر زلف واکنی   دیوانگان سلسله‌ات را رها کنی
 ۲) اولین گام از سمند عقل را پی می‌کنی   وادی بی‌منت‌های عشق را طی می‌کنی
 ۳) زان فشانم اشک در هر ره‌گذاری   تا به دامان تو ننشیند غباری
 ۴) این چه دامی است که از سنبل مشکین داری   که به هر حلقه‌ی آن صد دل مسکین داری

۵۱ - کدام گزینه فاقد قافیه درونی است؟

- ۱) ای مهر تو در دلها وی مهر تو بر لبها
 ۲) شمس و قمر آمد سمع و بصرم آمد
 ۳) دو دست کمر کرد او بگرفت مرا در بر
 ۴) برخیز به میدان رو در حلقه‌ی رندان رو
 وی شور تو در سرها وی سر تو در جانها
 وان سیم برم آمد و آن کان زرم آمد
 زان تاج نکورویان نادر کمرم آمد
 رو جانب مهمان رو کز راه بعید آمد

۵۲ - در میان ابیات زیر به ترتیب چند قافیه مطابق قاعدهٔ «ا» و چند قافیه مطابق قاعدهٔ «آ» است؟

گوهر خود را هویدا کن، کمال این است و بس
کمان سخت که داد آن لطیف بازو را
من بدین خوبی و زیبایی ندیدیم روی را
گفتم به عقل پای بر آرم ز بند او
دلبر! پیش وجودت همه خوبان عدمند
سروران بر در سودای تو خاک قدمند
خویش را در خویش پیدا کن، کمال این است و بس
که تیر غمزه تمامست صید آهو را
وین دلاویزی و دلبندی نباشد موی را
روی خلاص نیست به جهد از کمند او

- ۱) چهار، یک   ۲) سه، دو   ۳) دو، سه   ۴) یک، چهار

۵۳ - «قاعده و تبصرهٔ قافیه» در کدام ابیات یکسان است؟

الف) تا با تو آرمیده‌ام از خود رمیده‌ام
ب) از بس عرق شرم نشسته است به رویم
ج) بوی رحمان از یمن آمد دل و جان تازه شد
د) چندان به سر کوی خرابات خرابم
ممت خدای را که چه خوش آرمیده‌ام
محروم ز نظارهٔ آن روی نکویم
دل چه و جان چه جهان از بوی رحمان تازه شد
کاسوده ز اندیشهٔ فردای حسابم

- ۱) الف - ج   ۲) الف - د   ۳) ب - د   ۴) ج - د

۵۴ - در کدام بیت ردیف وجود دارد؟

۱) این سبزه که امروز تماشاگاه ماست
۲) ساقی از آن شیشهٔ منصور دم
۳) کاین سبزه که امروز تماشاگاه توست
۴) به بزم اندرون آسمان سخاست
تا سبزهٔ خاک ما تماشاگاه کیست
در رگ و در ریشهٔ من، صور دم
فردا همه از خاک تو بر خواهد رست
به رزم اندرون تیزچنگ ازدهاست

درس دوازدهم: جناس و انواع آن

۵۵ - در کدام بیت، هر دو نوع «جناس همسان و ناهمسان» به کار رفته است؟

۱) بارها بار به دربار تو دارند رقیبان
۲) شاد باش ای موسی عمران به چابک معجزه
۳) بر دل مؤمن و جان مؤمنین
۴) خود را درم خرید رضای خدای کن
من که بارت برم، ای یار چرا بار ندارم
دیر زی، ای رستم دستان به شیرین داستان
مهر و مهر دین مهتبا دیده‌ام
دامن از این خدای فروشان فرو نشان

۵۶ - در کدام بیت آرایه‌های «جناس همسان - تکرار - ایهام تناسب - کنایه - تشبیه» تماماً یافت می‌شود؟

۱) دوش گیسوی تو را ریخته دیدم بر دوش
۲) تا مهر ماه چهرهٔ تو در دلم نشست
۳) ز روم تا در چین گر به تیغ بگشایی
۴) دوش سیلاب غمت تا به سر زانو بود
خاطر آشفته‌ام امشب ز پریشانی دوش
از مهر و ماه مهر به کلی بریده‌ام
چو تیغ مرگ ببینی رخ تو گیرد چین
امشب ای دوست چه تدبیر که بگذشت ز دوش

۵۷ - آرایه‌های «تشبیه - موازنه - تضاد - تشخیص» به ترتیب در کدام ابیات آمده است؟

الف) در دام تو محبوسم در دست تو مغلوبم
ب) من به دیوانگی از فاش شدن معذورم
ج) من به بوی دانهٔ خالشم به دام افتاده‌ام
د) لاله دل در دم جان بخش سحر می‌بندد
وز ذوق تو مدهوشم در وصف تو حیرانم
کان پری صید کند دیو سلیمانی را
گر چه صید نیکوان دولت شمارد دام را
غنچه جان پیشکش باد صبا می‌آرد

- ۱) ج، د، ب، الف   ۲) ج، الف، ب، د   ۳) ب، د، ج، الف   ۴) ب، د، الف، ج

۵۸ - در همهٔ گزینه‌ها به جز گزینهٔ ..... آرایهٔ جناس ناقص با اشتقاق همراه است.

۱) یک عشقم به اشارات دو ابرو مفرست	کس پی عاشق بی دل نفرستاده به تیغ
۲) نه عاشق است در این گفت و گوی نی معشوق	نه ناظر است در این جست و جوی نی منظور
۳) ای آن که تو را حریم گردون حرم است	گر خون خوری از ساغر گردون چه غم است
۴) شعر را خوانند مهمل طعنه بر شاعر ز نند	گرچه نگشایند خود الا که بر مهمل دهان

۵۹ - شاعر در کدام بیت دو بار از آرایهٔ اشتقاق بهره جسته است؟

۱) تو که احوال دل سوختگان می دانی	مکن انکار کسی کز غم این کار بسوخت
۲) موسم عشرت و شادی و نشاط است امروز	منزل راحت و ریحان و سرورست اینجا
۳) آن که در باطن ما کرد دو عالم ظاهر	ظاهر آن است که در عین ظهورست اینجا
۴) یار هم غایب و هم حاضر و چون درنگری	خالی از غیبت و عاری ز حضورست اینجا

پاسخنامه تشریحی

۱ - گزینه ۳ در این گزینه مفهومی مقابل «صبر» ذکر شده است حال آنکه سایر گزینه‌ها بر «صبر» تأکید دارند.
۲ - گزینه ۴ بین واژه‌های «حلال و حرام» سجع متوازن ایجاد شده است.
بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱: «دست از جان شستن: کنایه از ناامید شدن

گزینه ۲: «آهنگ: به معنای قصد و نیت است.

گزینه ۳: «هدیه اصحاب را: برای هدیه اصحاب

۳ - گزینه ۳ ابیات به عدم خبرچینی اشاره دارند نه دشمن ستیزی.

«نیارست، واژه کهن، صفا و قفا، جناس و «خمش» کنایه از «سکوت کردن» و حذف «است» بعد از «ندانسته بهتر».

۴ - گزینه ۱ سعدی در بند اول، ویژگی‌های شخصیتی جوان را با چند صفت، توصیف کرده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۲: در دلش از هیچ نوعی غم نیامدی و لب از خنده فراهم نیامدی. زن خواسته [بود] و فرزندان خاسته [بودند] و بیخ نشاطش بریده [بود] و گل هوس پژمرده [بود].

گزینه ۳: تشبیه: گل هوس / استعاره: نشاط ← استعاره از گناه / سجع: زن خواسته و فرزندان خاسته و بیخ نشاطش بریده و گل هوس پژمرده.

گزینه ۴: با توجه به قرارگیری قافیه، متوجه می‌شویم که ابیات در قالب مثنوی سروده شده‌اند

۵ - گزینه ۴ شاعر در این ابیات از تمثیل برای بیان مفهومی تعلیمی (هر چیزی بهر کاری ساخته شده است و از ظاهر نمی‌توان پی به خوبی و بدی امور برد). استفاده کرده است.
بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱: «جملات مورد استفاده در ابیات پیچیدگی خاصی ندارند و همگی کوتاه‌اند.

گزینه ۲: «تضاد بین «کژ» و «راستی» و جناس ناقص بین «چرا» و «چرا».

گزینه ۳: «واژگان کهن مانند «کزی»، «اشتر» «اندر» و...»

۶ - گزینه ۴ اساسی‌ترین عامل پیدایی شعر عاطفه است. درباره تأثیر وزن در شعر، می‌توان گفت پس از «عاطفه» مهم‌ترین و مؤثرترین عامل، «وزن» است. وزن و آهنگ به انتقال بهتر عاطفه و احساس شاعر در شعر کمک می‌کند. توجه به فضای عاطفی و آهنگ متن، سبب کشف لحن می‌شود و تشخیص لحن، خواندن متن را دلنشین‌تر و درک محتوا را آسان‌تر می‌کند.

۷ - گزینه ۴ موسیقی کلام در بیت گزینه ۴ «ضربی و شاد است اما مفهومی غمگین دارد؛ اما در گزینه‌های (۱، ۲، ۳) شاعر مفهوم غمناک شعر خود را با آهنگی حزن‌آلود بیان می‌کند.

۸ - گزینه ۳ وزن این گزینه، وزنی شاد و طرب‌انگیز است.

سایر گزینه‌ها وزنی سنگین و آرام دارند.

نکته: در این سوالات، با توجه به صورت سؤال، نباید محتوا بررسی شود و صرفاً ریتم و آهنگ اشعار مدنظر است.

۹ - گزینه ۳ تعریف ارائه شده در گزینه ۳، صحیح است.

۱) وزن در شعر، جزء طبیعت شعر است و جنبه تزئینی ندارد.

۲) در اشعار حماسی، وزن و آهنگ کوبنده و کوتاه، بار حماسی شعر را غنی‌تر می‌کند.

۴) برای نشان دادن عواطف نمی‌توان از وزن چشم پوشید.

۱۰ - گزینه ۳ لحن کلام در گزینه ۳، تعلیمی و در سایر گزینه‌ها، حماسی است.

۱۱ - گزینه ۴ تکرار صامت / م / و / ر /

۱۲ - گزینه ۳ تشبیه: مشبه: باغ و بهاران / مشبه به: خزان من و تو / واج آرای: در حرف «الف» / واژه آرای: در واژه «خزان» این آرایه دیده می‌شود.

۱۳ - گزینه ۳ الف) واج آرای: صامت «ی»، «ج»

ب) کنایه: کمر به بندگی بستن: فرمانبرداری

پ) واژه آرای: جایی

ت) تشبیه: هر گوشه چشم دریایی گشته و کشتی باده

۱۴ - گزینه ۳ بیت فاقد آرایه، تکرار است. «هق‌هق» نام‌آوا و یک کلمه است.

توضیح نکات درسی: نام‌آوا، به کلماتی که از صداهای موجود در طبیعت تقلید شده‌اند، می‌گوییم. این کلمات مانند هق‌هق، قاه‌قاه، عوعو فاقد آرایه تکرارند؛ چرا که یک واژه محسوب می‌شوند.
بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱: «آهنگ بیت و مضمون آن، کاملاً هم‌سو هستند. بیت، آهنگ و مضمونی غم‌انگیز دارد.

۱۵ - گزینه ۴ استعاره ندارد. واژه آرای: واژه «روز»، دو بار در بیت تکرار شده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱: «جناس تام: (کی: چه وقت / کی: پادشاه: لقب پادشاهان)

گزینه ۲: «استعاره: (لعل: اشک / تلمیح: بیت اشاره دارد به داستان فرهاد و شیرین.)

گزینه ۳: «تشبیه: (ابرو به کمان مانند شده است.) / جناس ناقص: بام و شام

۱۶ - گزینه ۱ منطقه رواج فارسی دری، نخست در مشرق و شمال شرقی ایران بود.

۱۷ - گزینه ۱ توضیح فقط در گزینه «۱» درست بیان شده است و در سایر گزینه‌ها توضیحات نادرست است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه «۲»: تاریخ و روایات گذشته ایرانی درست است.

گزینه «۳»: با فردوسی ادامه یافت نه پایان.

گزینه «۴»: متون عربی درست است نه غربی.

۱۸ - گزینه ۳ قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم، مهم‌ترین دوره تمدن اسلامی ایران بوده است. این درخشش با شکست سامانیان از ترکان آل‌افراسیاب به تیرگی گرایید و خراسان ابتدا به دست سبکتگین و سپس پسرش محمود افتاد.

۱۹ - گزینه ۳ در زمان سامانیان، بخارا عمده‌ترین مرکز فرهنگی به‌شمار می‌آمد و بسیاری از دانشمندی که در این شهر می‌زیستند، آثار ارزنده‌ای به پارسی و عربی، در قلمرو فرهنگ اسلامی پدید آوردند. این درخشش، با شکست سامانیان از ترکان آل‌افراسیاب به تیرگی گرایید و خراسان ابتدا به دست سبکتگین و بعد پسرش محمود افتاد و سلسله غزنوی در سال ۳۵۱ هجری در شهر غزنه تشکیل شد.

۲۰ - گزینه ۱ بررسی موارد نادرست:

الف) ادبیات فارسی دری هم به مفهوم واقعی خود، تقریباً هم‌زمان با دولت طاهریان پدید آمد.

پ) پس از ورود اسلام به ایران، زبان فارسی، به مرحله جدیدی گام نهاد که بدان «فارسی دری» گفته می‌شود.

ت) این زبان نخستین صورت زبان ادبی فارسی نو در برابر نفوذ عناصر زبان عربی بود.

۲۱ - گزینه ۲ ابیات گزینه «۲»: هر دو بر وزن «مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن» (U / - - - U / - - - U / - - -) سروده شده است.

بیت گزینه «الف»، بر وزن «فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن» (-U - / - -U - / - -U - / - -U -) سروده شده است.

بیت گزینه «د»، بر وزن «مستعلن مستعلن مستعلن مستعلن» (-U - / -U - / -U - / -U -) سروده شده است.

۲۲ - گزینه ۱

ب	خُ	دا	ا	ا	ب	ب	می	رم	ک	د	لِز	ت	بَر	ن	گی	رم
-	U	-	U	-	U	-	-	-	U	U	-	U	-	U	-	-
ب	زُ	ای	ط	بی	بَ	مَز	سَر	ک	ذ	وا	ن	می	پَ	ذی	رَم	

۲۳ - گزینه ۱ مصراع گزینه‌های «الف»، «ج» و «د» هریک، چهار هجای کوتاه دارند.

۲۴ - گزینه ۴ تنها در این گزینه است که واج‌های صورت سؤال، صامت هستند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه «۱»: بوريا: و، مصوت - ی، صامت / يوسف: ی، صامت / عیاش: ی، صامت / چاه: «ه»، صامت

گزینه «۲»: دوا: و، صامت / سینی: هر دو «ی»، مصوت / مایل: ی، صامت / سوره: «و»، و «ه» هر دو: مصوت

گزینه «۳»: سوسن: و، مصوت / واحد: و، صامت / دود: و، مصوت / میوه: «ی» و «ه» مصوت - و، صامت

۲۵ - گزینه ۲ این بیت، یک هجا کمتر دارد.

بَر	مَ	نِ	صَا	حِب	دِ	لَان	رَح	مِی	کِ	اَز	غَم	هَا	یِ	عَشَق
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-

بَا	رِ	دِی	گَر	گَر	فُ	رَو	دَا	رَد	سَ	رِی	بَا	مَا	جَ	وَا	نِی
وَه	چَ	پِی	کِی	هَم	پَ	یَا	مَا	وَر	دِ	اَز	یَا	رَم	خُ	دَا	یَا
گَر	بِ	بَد	نَا	مِی	بَ	رَا	یَد	نَا	مِ	مَا	نَن	گِی	نَ	بَا	شَد
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-

۲۶ - گزینه ۱ بررسی سایر گزینه‌ها:

در گزینه «۲»، واژه «مدام» و در گزینه «۳»، واژه «رند» با دیگر واژه‌ها هم‌وزن نیستند.

در گزینه «۴»، واژه «عاقل»، با دیگر واژه‌ها هم‌وزن است، اما حرف آخر آن متفاوت است.

۲۷ - گزینه ۲ واژگان پدید آورنده‌ی سجع در سایر گزینه‌ها:

گزینه‌ی «۱»: «۱» برافشانیم - اندازیم - بشکافیم - دراندازیم

گزینه‌ی «۳»: تندخو - بو - بگو

گزینه‌ی «۴»: عیب - غیب

۲۸ - گزینه ۱ واژه‌های ریش (ریشش) و بیش (بیشش) سجع متوازی دارند و ارزش این نوع سجع، از سجع‌های دیگر بیش‌تر است.

۲۹ - گزینه ۲ سجع: داند، نتواند، بخواباند
کنایه: شتر خواباندن کنایه از اقامت کردن
تلمیح: اشاره به داستان لیلی و مجنون
تضاد: عاقل و مجنون

۳۰ - گزینه ۲ ج ← بی‌بدل و عمل ← سجع مطرف / عمل و دغل ← سجع متوازی ← سجع

ب ← پارسا - پارس ← جناس ناهمسان افزایشی

الف ← چون، تو، نیست ← واژه‌آرایی

د ← تقابل سجع‌های متوازی ← ترصیع

۳۱ - گزینه ۲ مفهوم مشترک: اشتیاق بازگشت به وطن

۱ و ۳) رهایی از دل‌بستگی به وطن

۴) بلاکشی عاشق

۳۲ - گزینه ۲ در بیت آخر آرایه جناس دیده نمی‌شود.

گزینه ۱: واج آرایی در حرف «ر» / جناس: برگ - بر

گزینه ۳: اخگر واژه‌ای کهن است، «بمیرد» در معنای خاموش شدن است.

گزینه ۴: مفهوم این است که پس از هر دشواری آسانی فرا می‌رسد.

۳۳ - گزینه ۳ از ویژگی‌های نثر دوره غزنوی و سلجوقی است.

۳۴ - گزینه ۴ بر بنیاد تقسیم‌بندی بهار، دوره غزنوی و سلجوقی اول از تاریخ ۴۵۰ آغاز شد و تا تاریخ ۵۵۰ هجری قمری ادامه داشت و دوره سبک هندی از قرن دهم تا سیزدهم بود.

۳۵ - گزینه ۲ در گزینه ۲، هر دو اثر به نثر دوره غزنوی و سلجوقی مربوط است. (ترجمه تفسیر طبری، شاهنامه منثور ابومنصوری، تاریخ بلعمی) به نثر دوره سامانی مربوط است.

۳۶ - گزینه ۳ هجاهای کشیده: درد، درد، درد، هند (۴ هجا)

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱: هجای کشیده: دوست، نیست، دوست، رست (۴ هجا)

گزینه ۲: هجای کشیده: دست، عقل، عقل، رفت، واب (۵ هجا)

گزینه ۴: هجاهای کشیده: خلق، چند، بار، چند (۴ هجا)

۳۷ - گزینه ۲ ابتدا به اصل دو بیت توجه کنید:

هزارم درد می‌باشد که می‌گویم نهان دارم

لمب با هم نمی‌آید چو غنچه روز بشکفتن

محبت با کسی دارم کزو با خود نمی‌آیم

چو بلبل کز نشاط گل فراغ از آشیان دارد

این دو بیت از دو شعر متفاوت انتخاب شده‌اند اما وزن یکسان دارند. $U - - - - U / - - - - U / - - - - U / - - - - U$

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) $U - - - - U, U - - - - U, - - - -$

(۳) $U - - - - U, - - - - U, - - - -$

(۴) $U - - - - U, - - - - U, - - - -$

۳۸ - گزینه ۳

مَ	نِ	شِین	بَا	دُ	سِ	اَب	لَهِ
U	U	-	-	U	U	-	-
کِ	بِ	مَآ	نِی	بِ	چِ	نِین	رِه
U	U	-	-	U	U	-	-

نشانه‌های هجایی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱: $U - - - - U - - - - U - - - - U$

گزینه ۲: $U - - - - U - - - - U - - - - U$

گزینه ۴: $U - - - - U - - - - U - - - - U$

۳۹ - گزینه ۴ بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱: تعداد هجاهای آمده کمتر از تعداد هجاهای بیت است.

گزینه ۳: هجای اول هجای کوتاه است و با توجه به بیت مذکور هر مصراع با هجای بلند شروع می‌شود.

مُر	غِ	دِ	لَم	هَم	چُ	بَا	دِ	گِر	دِ	دِ	عَا	لَم	بِ	گِشْت
هَر	چِ	نِ	اَز	عِش	قِ	بُو	دِ	اَز	هَ	مِ	بِی	زَا	رِ	شَد

۴۰ - گزینه ۱ خط عروضی آن نادرست است:

شکل درست ← کُ وَا هِی ءِ مِی نَس تِ بَر دَر دِ مَن

- ۴۱ - گزینه ۳ تمام سجع‌های به کار رفته در این گزینه «سجع متوازی» است. در گزینه‌های دیگر تعدادی از سجع‌های به کار رفته «متوازن» است و می‌دانیم که حتی اگر یک سجع هم «متوازن» باشد، آرایهٔ موازنه می‌سازد. سه گزینهٔ دیگر موازنه دارند.
- ۴۲ - گزینه ۳ فقط بیت «ب» آرایهٔ ترصیع دارد.
در سایر ابیات، آرایهٔ موازنه دیده می‌شود.
توضیح نکات درسی:
«ترصیع» موازنه‌ای است که، همهٔ سجع‌های آن متوازی است.
- ۴۳ - گزینه ۱ در گزینهٔ «ا» موازنه دیده نمی‌شود.
در سایر گزینه‌ها کلمات دقیقاً روبه‌روی هم سجع متوازی و متوازن دارند و موازنه محسوب می‌شوند.
- ۴۴ - گزینه ۳ در بیت «الف» ترصیع داریم؛ کلمات متناظر در دو بیت، دوبه‌دو با هم سجع متوازی می‌سازند (بشر و بصر - ماورای و منتهای - جلالش و جمالش - نیافت و نیافت).
در دیگر ابیات، کلمات دوبه‌دو سجع متوازی یا متوازن دارند؛ پس در هر چهار بیت موازنه داریم:
(ب) متوازی: زمین و مکیں - زمان و مکان / متوازن: خالق و حافظ - رازق و ناصر
(ج) جز کلمات تکراری (تو)، بقیهٔ کلمات متناظر، سجع متوازن دارند.
(د) متوازی: جفا و وفا - گل و بود - بود و بر - بر و بر - شکستی و فشاندی / متوازن: عاشق و دشمن
(ه) دو کلمهٔ اول مصراع‌ها (عالم و دنیا) سجع متوازن دارند و بقیهٔ کلمات سجع متوازی می‌سازند.
- ۴۵ - گزینه ۳ موضوع قابل توجه در شعر نیمهٔ دوم قرن ششم، علاقه‌مندی شاعران به سرودن غزل‌های لطیف و زیباست. انوری و هم‌سبکان او در آوردن مضامین دقیق در غزل بسیار کوشیدند. تحوّل که سنایی و انوری در غزل ایجاد کردند، باعث شد که در قرن هفتم شاعران بزرگی در غزل ظهور کنند.
- ۴۶ - گزینه ۳ مورد الف: شاعران معروف آذربایجان، سبک شعر فارسی را از آن‌چه در دیگر نواحی ایران یا پیش از آنان رایج بود، متمایز ساختند. / مورد د: تحوّل که سنایی و انوری در غزل ایجاد کردند باعث شد که در قرن هفتم شاعران بزرگی در غزل ظهور کنند.
- ۴۷ - گزینه ۳ عبارات گزینه‌ی «۳» بخش‌هایی از کتاب گلستان سعدی است که به نثر مصنوع نوشته شده است. اما بیشتر قسمت‌های این کتاب نیز به نثر مسجع است.
تشریح گزینه‌های دیگر:
عبارات گزینه‌های «۱»، «۲» و «۴»، جملات کوتاه دارند و مسجع هستند. بنابراین در زمره‌ی نثر موزون به شمار می‌آیند.
- ۴۸ - گزینه ۱ نوع نثر عبارت گزینه‌های «۲»، «۳» و «۴» مسجع و موزون است، اما گزینهٔ «۱» نثر فنی دارد.
- ۴۹ - گزینه ۳ فقط گزینهٔ «ث» نادرست بیان شده است.
از ویژگی‌های شعر این دوره، تأثیرپذیری برخی از شاعران از ادبیات عرب و مضامین شعری آن است. سایر گزینه‌ها همگی درست آمده است.
- ۵۰ - گزینه ۱ قاعدهٔ قافیه در این گزینه مطابق قاعدهٔ ۱ و در سایر گزینه‌ها مطابق با قاعدهٔ ۲ است.
- ۵۱ - گزینه ۳ توضیح: قافیهٔ درونی معمولاً در وسط مصراع اول و دوم و پایان مصراع اول ظاهر می‌شود.
تشریح گزینه‌ها:
گزینهٔ (۱): دلها - لبها - سرها (قافیه درونی)
گزینهٔ (۲): قمرم، بصرم، سیم برم (قافیه درونی)
گزینهٔ (۳): در میان مصراع‌ها قافیه مشترک ندارد.
گزینهٔ (۴): میدان، رندان، مهمان (قافیهٔ درونی)
- ۵۲ - گزینه ۲ در میان ابیات داده شده، سه بیت دارای قافیه با قاعدهٔ «۱» هستند و دو بیت با قاعدهٔ «۲» آمده است.
بیت الف: هویدا و پیدا // ب) بیت «۲»: بازو و آهو // ج) بیت «۳»: روی و موی (دی الحاقی) محسوب می‌شود) «قاعدهٔ ۱»
بیت «د»: بند و کمد «مصوت کوتاه فتحه + دو صامت» آمده است. / بیت «ه»: عدم و قدم «مصوت کوتاه فتحه + صامت» - ند: حروف الحاقی «قاعدهٔ ۲»
- ۵۳ - گزینه ۲ قافیهٔ ابیات (الف - د) از قاعدهٔ «۲» تبعیت می‌کند و هر دو دارای حروف الحاقی است و در نتیجه تبصرهٔ قافیه نیز دارد.
- ۵۴ - گزینه ۴ ردیف: است / قافیه: «سَخا» و «اژدها»،
بررسی سایر گزینه‌ها:
گزینهٔ «۱»: ماست و کیست ردیف نمی‌شوند. (ما است، کیست)
گزینهٔ «۲»: ردیف: ندارد / قافیهٔ ۱: دم (نفس)؛ دم (بدم) / قافیهٔ ۲: منصور؛ صور
گزینهٔ «۳»: ردیف: ندارد / قافیه: توست؛ رست
- ۵۵ - گزینه ۱ جناس همسان: «بار» ۱- دفعه، مرتبه ۲- اجازهٔ ملاقات / جناس ناهمسان: یار و بار
بررسی آرایهٔ جناس در سایر گزینه‌ها:
گزینهٔ «۲»: جناس ناهمسان ← دستان و داستان
گزینهٔ «۳»: جناس ناهمسان ← مهر و مهر
گزینهٔ «۴»: جناس ناهمسان ← فروشان فرویشان
۵۶ - گزینه ۳ بررسی همهٔ گزینه‌ها:
گزینهٔ «۱»: تشبیه و کنایه ندارد.
گزینهٔ «۲»: تکرار ندارد. واژگان «مهر و ماه» چون معنی‌های متفاوت دارند جناس‌اند؛ نه تکرار.
گزینهٔ «۳»: چین با معانی متفاوت: جناس همسان/ تیغ ← تکرار / چین در مصراع دوم ← ایهام تناسب: ۱ - شکن (کاربرد دارد) ۲ - کشور چین: کاربرد ندارد؛ ولی با «روم» تناسب دارد. / تشبیه ←

گزینه ۴: تکرار ندارد.

۵۷ - گزینه ۲ بیت ج = دانه خال (تشبیه)

بیت الف = موازنه دارد.

بیت ب = پری و دیو (تضاد)

بیت د = دل لاله، دم سحر، جان غنچه (تشخیص)

۵۸ - گزینه ۲ مفهوم سؤال این است که در گزینه‌ها جناس بین کلمات باید دارای آرایه اشتقاق هم باشد.

این موضوع در گزینه ۲ وجود ندارد. بین کلمات عاشق و معشوق - ناظر و منظور، اشتقاق وجود دارد؛ ولی جناس نیست.

بررسی گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱: عشق - عاشق (جناس ناقص افزایشی + اشتقاق)

گزینه ۳: حریم - حرم (جناس ناقص افزایشی + اشتقاق)

گزینه ۴: شعر - شاعر (جناس ناقص افزایشی + اشتقاق)

۵۹ - گزینه ۴ غایب با غیبت و حاضر با حضور، دو بار آرایه اشتقاق ایجاد کرده است.

پاسخنامه کلیدی

۱ - ۳	۱۰ - ۳	۱۹ - ۳	۲۸ - ۱	۳۷ - ۲	۴۶ - ۳	۵۵ - ۱
۲ - ۴	۱۱ - ۴	۲۰ - ۱	۲۹ - ۲	۳۸ - ۳	۴۷ - ۳	۵۶ - ۳
۳ - ۳	۱۲ - ۲	۲۱ - ۲	۳۰ - ۲	۳۹ - ۴	۴۸ - ۱	۵۷ - ۲
۴ - ۱	۱۳ - ۳	۲۲ - ۱	۳۱ - ۲	۴۰ - ۱	۴۹ - ۳	۵۸ - ۲
۵ - ۴	۱۴ - ۳	۲۳ - ۱	۳۲ - ۲	۴۱ - ۳	۵۰ - ۱	۵۹ - ۴
۶ - ۴	۱۵ - ۴	۲۴ - ۴	۳۳ - ۳	۴۲ - ۳	۵۱ - ۳	
۷ - ۴	۱۶ - ۱	۲۵ - ۲	۳۴ - ۴	۴۳ - ۱	۵۲ - ۲	
۸ - ۳	۱۷ - ۱	۲۶ - ۱	۳۵ - ۲	۴۴ - ۳	۵۳ - ۲	
۹ - ۳	۱۸ - ۳	۲۷ - ۲	۳۶ - ۳	۴۵ - ۳	۵۴ - ۴	